

SYLWETKA NAUKOWA PROF. DR. HAB. JAROSŁAWA WIERZBIŃSKIEGO

Lingwista, związany przez całe życie zawodowe z Uniwersytetem Łódzkim. Urodzony 22 maja 1951 r. na kresach w okręgu Tarnopolskim. Podstawowy etap edukacji odbył w Lubniewicach. Maturę uzyskał w Gorzowie Wlkp. w 1971 r. *Studia rusycystyczne* odbył w latach 1971–1976; rozpoczął je na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i po I roku kontynuował jako stypendysta MNiSW na Wydziale Filologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rostowskiego. Pracę magisterską o poetyce „Cichego Donu” Michaiła Szołochowa napisał pod kierunkiem prof. Nikołaja I. Głuszkowa, recenzentem była doc. Natalia G. Połtawcewa. Studia ukończył z wyróżnieniem wraz z rekomendacją na *studia doktoranckie*. Podjął je w Rostowie nad Donem w 1979 roku już jako pracownik ówczesnego Instytutu Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu Łódzkiego.

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych otrzymał w 1984 roku na Uniwersytecie Rostowskim na podstawie rozprawy pt. *Relacje antonimiczno-synonimiczne w leksyce (na materiale utworów Antona Czechowa)*, której promotorem była prof. Ludmiła A. Wwiedienskaja. Recenzentami w przewodzie byli: prof. Tomas G. Chazagierow, prof. Jelena I. Dibrowa, doc. Walentyna J. Pastuchowa oraz Instytut Pedagogiczny w Taganrogu. Autoreferat pracy doktorskiej aprobatywnie opiniowali m.in.: prof. Galina A. Zołotowa, prof. Lew A. Nowikow, prof. Wiera A. Iwanowa.

W roku 2000 uzyskał na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego *stopień doktora habilitowanego* na podstawie rozprawy nt. *Stylistyczny fenomen języka artystycznego Michała Zoszczenki*. Recenzentami w przewodzie byli: prof. Stanisław Kochman, prof. Stanisław Siatkowski i prof. Kazimierz Bajor. Za książkę habilitacyjną otrzymał nagrodę pierwszego stopnia Rektora UŁ. W 2003 r. otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego UŁ.

W roku 2013 otrzymał *tytuł naukowy profesora*. Recenzentami wniosku o nadanie tytułu byli: prof. Joanna Korzeniewska-Berczyńska, prof. Bożena Ostromecka-Frączak, prof. Wojciech Chlebda, prof. Aleksy Awdiejew. Recenzenci wysoko ocenili dorobek naukowy i sformułowali jednoznaczne wnioski, popierające wniosek o nadanie tytułu naukowego profesora. Rada Wydziału Filologicznego UŁ na posiedzeniu w dniu 22 lutego 2013 r. podjęła uchwałę w sprawie poparcia wniosku o nadanie tytułu naukowego profesora nauk humanistycznych.

Z uczelnią łódzką związany jest od 1976 r. Przeszedł tu wszystkie etapy kariery zawodowej i naukowej. Pracował jako asystent (1976–1983), starszy asystent (1983–1984), adiunkt (1984–1997), starszy wykładowca (1997–2000), adiunkt z habilitacją (2000–2003) oraz profesor nadzwyczajny UŁ (od 2003 r.). W ciągu wieloletniej kariery uniwersyteckiej, prowadził różne **formy zajęć dydaktycznych**; od ćwiczeń i konwersatoriów poprzez wykłady kursowe i monograficzne z zakresu: gramatyki opisowej języka rosyjskiego, wstępu do językoznawstwa, gramatyki historycznej języka rosyjskiego, historii rosyjskiego języka literackiego, lingwistyki tekstu, semantyki i stylistyki tekstu literackiego, współczesnej leksykologii i leksykografii rosyjskiej oraz praktycznej nauki języka rosyjskiego. W ostatnich latach w kręgu zadań dydaktycznych znajdują się głównie wykłady kursowe, seminaria magisterskie oraz seminarium doktorskie.

Od 2001 r. kierował Katedrą Językoznawstwa, a od 2013 r. – po przekształceniu Instytutu w jednostkę kierunkową – Zakładem Językoznawstwa. Z jego inicjatywy i pod jego redakcją powstała w Katedrze w ramach cyklu *Acta Universitatis Lodzensis seria akademicka Folia Linguistica Rossica*; dotychczas ukazało się 12 tomów, kolejne znajdują się w opracowaniu.

Dorobek naukowy obejmuje ponad 150 pozycji, w tym 6 druków zwartych: trzy monografie, skrypt, podręcznik, autoreferat, 12 książek redagowanych bądź współredagowanych, ponad 80 artykułów naukowych, 9 tekstów recenzyjnych oraz około 30 innych opracowań, jak szkice, tezy, kilka komunikatów, sprawozdań, biogramów i sylwetek uczonych. Ma ponadto w swoim dorobku około 20 prac przekładowych z języka polskiego na rosyjski i z języka rosyjskiego na polski. Sporządził też 15 recenzji wydawniczych opublikowanych książek.

Wśród publikacji **czołowe miejsce zajmują książki monograficzne**: wspomniane już studium lingwistyczne o idiolekcie M. Zoszczenki z uwzględnieniem kontekstu historyczno-literackiego i tła językowego epoki pt. *Stylistyczny fenomen języka artystycznego Michała Zoszczenki* (Łódź: Wyd. UŁ, 1999), książka profesorska o ideologizacji języka epoki radzieckiej pt. *Monumentalizacja języka w Rosji XX wieku (Eksplikacja diachroniczna paradygmatów naukowych)* (Łódź: Wyd. UŁ, 2012), będąca pierwszym w literaturze panoramicznym ujęciem ewolucji językowej w Rosji XX wieku na tle rewolucyjnych zmian społecznych i politycznych, oraz książka pt. *Semantyka idiolektu Antoniego Czechowa (na materiale relacji antonimicznych i zjawisk pokrewnych)* (Łódź: Primum Verbum, 2013). Praca ta egzemplifikuje obszerny materiał z zakresu języka osobniczego Czechowa.

W aspekcie dydaktyki akademickiej **ważny jest skrypt** do nauki języka rosyjskiego pt. *Morfemika. Morfonologia. Słowotwórstwo* (Tarnopol: Wyd. Studia Methodologica, 2009) **oraz podręcznik** pt. *Semantyka słowa. Kategorie semantyki leksykalnej* (Łódź: Wyd. Primum Verbum, 2011), w którym przedstawiono zagadnienia semazjologii, polisemii, homonimii, paronimii, synonimii oraz antonimii w języku rosyjskim.

Zainteresowania badawcze mieszczą się w kilku zakresach tematycznych. Początkowo skupiały się na kwestiach związanych z poetyką utworów literackich Michała Szołochowa, czemu poświęcił pracę magisterską. Następnie specjalizował się w zakresie funkcjonowania kategorii semantyki leksykalnej w utworach literackich Antona Czechowa. Zainteresowania te zaowocowały rozprawą doktorską, w której zajął się m.in. językowym ukształtowaniem utworów tego pisarza. Analizie poddał struktury semantyczne oraz wewnętrzną organizację wybranych utworów literackich Czechowa. W ramach zainteresowań lingwistyką tekstu przeprowadził kompleksową analizę języka osobniczego Michała Zoszczeni, co znalazło odzwierciedlenie w rozprawie habilitacyjnej. Książkę poprzedziła seria artykułów traktujących o języku utworów tego pisarza.

Z lingwistyką kulturową wiąże się następny obszar poszukiwań badawczych. W tym zakresie i w kontekście zagadnień metodologicznych istotne jest podejście kognitywistyczne. Kwestia ta znajduje odzwierciedlenie w opracowaniach poświęconych wybranym konceptom językowego obrazu świata w porównaniu z materiałem języka polskiego. Podejście kognitywistyczne rzutuje również na kontynuowane badania tekstologiczne, mające ścisły związek z kryteriami tekstowości. Postrzegając tekst literacki jako tekst kultury, skupił się w kilku pracach na analizie intertekstowości.

Wiele uwagi poświęcił problematyce komunikatywno-funkcjonalnego opisu słownictwa. Przedmiotem badań są zarówno jednostki leksykalne normatywne, jak i szeroko rozumiane słownictwo potoczne. Z problematyką tą ściśle koresponduje aspekt leksykograficzny, który znajduje odzwierciedlenie w rozlicznych opracowaniach. Kilka prac studyjnych poświęcił problematyce paremiologicznej. Wielokrotnie podejmował badania w zakresie kluczowych kategorii semantyki leksykalnej, jak polisemia, antonimia i synonimia.

W ostatnich latach skupił się na zagadnieniach ideologizacji języka w rewolucyjnej Rosji oraz na dyskursie politycznym, co znajduje swój wyraz w cyklu artykułów, ale przede wszystkim w książce profesorskiej.

Są to w zarysie główne obszary prowadzonych badań. Ich materiał jest zatem wielowarstwowy i poszerzający się o nowe kwestie badawcze. Obejmuje on zagadnienia z zakresu semantyki i stylistyki, językowej organizacji tekstu literackiego, funkcjonowania kategorii semantyki leksykalnej, stylu artystycznego. W nurcie zainteresowań naukowych znajduje się także rosyjski językowy obraz świata minionego stulecia, semantyka i stylistyka dyskursu politycznego, a także rozliczne kwestie z pogranicza lingwistyki i nauk kognitywnych, językoznawstwa kulturowego oraz pragmatyki lingwistycznej. Stały wątek badań stanowią również zagadnienia teoretyczno-metodologiczne.

Szeroka i poważna jest **geografia naukowa Jego publikacji**. Ukazały się one zarówno w prestiżowym piśmiennictwie krajowym, jak też wydawnictwach periodycznych za granicą – w Rosji, na Ukrainie, Białorusi, Litwie i Węgrzech, w Czechach, Bułgarii, Kirgizji, RFN, Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych, m.in.

w takich wydawnictwach, jak: *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica*, *Przegląd Rusycystyczny*, *Literatura na Świecie*, *Slavia Orientalis*, *Stylistyka*, *Literatura*, *Biuletyn Sławistyczny*, *Slavica Quinqueecclesiensia* (Węgry), *Bołgarskaja rusistika* (Bułgaria), *Foreign Language Teaching Journal / Czuzdojezikowo obuczenije* (Bułgaria), *Beiträge zur Slavistik* (Niemcy), *Russian Language Journal / Russkij jazyk* (USA), *Kritikon Litterarum* (Niemcy), *Respectus Philologicus* (Litwa). Artykuły ukazały się również w zbiorach materiałów konferencyjnych opublikowanych m.in. w Warszawie, Gdańsku, Sosnowcu, Krakowie, Łodzi, Grodnie, Moskwie, Rostowie nad Donem, Kijowie, Szawle, Magdeburgu, Granadzie, Ołomuńcu, Wielkim Tyrnowie.

Wypromował około 80. magistrów filologii rosyjskiej. Kieruje kolejnymi pracami magisterskimi. Ma swój **udział w kształceniu kadry naukowej**, uczestnicząc **w sześciu przewodach doktorskich**: jako promotor (Wydział Filologiczny UŁ 2005) i wcześniej w roli p.o. promotora (Wydział Filologiczny UŁ 2002); czterokrotnie występował jako recenzent w przewodach doktorskich na różnych uczelniach (Uniwersytet Warszawski 2001; Uniwersytet Śląski 2003 i 2011; Uniwersytet Łódzki 2010).

Trzykrotnie uczestniczył **w przewodach habilitacyjnych** – dwukrotnie jako recenzent dorobku naukowego i rozprawy (Uniwersytet Poznański 2007, Uniwersytet Śląski 2009) i w nowym trybie jako członek Komisji w postępowaniu habilitacyjnym (Uniwersytet Łódzki 2016). Oprócz tego dwukrotnie recenzował w 2015 roku zagraniczne rozprawy naukowe: pracę doktorską z uczelni w Płowdiw i pracę habilitacyjną z uczelni w Moskwie.

Wyniki badań własnych wielokrotnie prezentował podczas pobytów studyjnych w Giessen i w Magdeburgu. **Pięciokrotnie otrzymał grant** w ramach Programu LLP – Erasmus. W związku z realizacją tego programu wygłaszał wykłady w uczelniach partnerskich – Wielkim Tyrnowie, Sofii, Szumen, Wilnie i w Giessen. Wcześniej kilka razy skutecznie aplikował w sprawie grantu uczelnianego na badania własne lub zespołowe w związku z realizacją projektów naukowych w Katedrze. **Uczestniczył z referatami w ponad 50. międzynarodowych konferencjach i sympozjach naukowych** w kraju i za granicą. Wielokrotnie przewodniczył obradom plenarnym, bądź prezentował na nich referaty. Np.: Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Русский язык в двуязычных словарях*, Magdeburg 19–21.05.2005 (pod egidą MAPRJAŁ oraz Akademii Nauk w Mainz); Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod egidą MAPRJAŁ oraz Czeskiego Towarzystwa Rusycystycznego *XX Оломоуцкие дни русистов*, Olomouc 2–4.09.2009; II Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod egidą MAPRJAŁ i Rządu Andaluzji nt. *Русский язык и литература в международном образовательном пространстве: современное состояние и перспективы*, Granada 8–10.09.2010; XI Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Филологические традиции в современном литературном и лингвистическом образовании*, Moskwa 17.03.2012; Workshop anlässlich der 35-jährigen Partner-

schaft der Justus-Liebig-Universität Giessen mit der Universität Łódź, Giessen 7. Juni 2013; II Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *ГЕНИЙ МЕСТА – личность и творчество в образе пространства*, Wilno, 08.05.2014.

Brał udział w komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji międzynarodowych, m.in.: II Международные бодуэновские чтения „Казанская лингвистическая школа: традиции и современность” Kazań 11–13.12.2003; II Konferencja Naukowa nt. „Interdyscyplinarność w glottodydaktyce. Język, literatura, kultura” Płock 14–15.05.2007; 3rd International Scientific Conference «Nation and Language: Modern Aspects of Socio-Linguistic Development» Lithuania, Panevėžys 9–10.10.2008; członek Komitetu Programowego Międzynarodowej Konferencji Naukowej, Warna 6–9 wrzesień 2016 (I-я Международная научно-практическая конференция „Язык в координатах массмедиа”); członek Rady Programowej ICEER (Międzynarodowe Centrum Badań Wschodnioeuropejskich Uniwersytetu Łódzkiego / International Centre for Eastern European Research University of Lodz) i Komitetu Redakcyjnego „Eastern Review”; członek Rady Naukowej czasopisma „Studia Słowiańszczyzna”; członek Komitetu Redakcyjnego czasopisma naukowego *Studia Rossica Posnaniensia*; członek Kolegium Redakcyjnego pism naukowych: *Система і структура східнослов’янських мов* oraz *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов* (Ukraina, Kijów).

Ma również na swoim koncie **organizację i współorganizację cyklicznych konferencji naukowych** poświęconych zagadnieniom tekstologicznym, szeroko rozumianej problematyce z zakresu semantyki i stylistyki tekstu. Z tego cyklu odbyło się dotychczas pięć edycji: w latach 2003, 2006, 2008, 2011 i 2014 z licznym udziałem slawistów z ośrodków krajowych oraz badaczy z Rosji, Ukrainy, Białorusi, Kazachstanu, Kirgizji, Litwy, Bułgarii i Niemiec. Pokłosiem konferencji jest pięć monografii zbiorowych.

Regularnie **współpracuje z instytucjami naukowymi** w kraju oraz ze slawistami w Moskwie, Kazaniu, Wołgogradzie, Rostowie nad Donem, Kijowie, Wilnie, Sofii, Wielkim Tyrnowie, Magdeburgu i Giessen. Współpraca z tym ostatnim zaowocowała przykładowo realizacją kilku tematów badawczych. Jej wymiernym efektem są dwie współredagowane pozycje opublikowane w prestiżowej europejskiej serii wydawniczej *Beiträge zur Slavistik* w znanej oficynie Peter Lang Verlag: t. XXXIX: *Textsemantik und Textstilistik* 1999 oraz t. XLVII: *Slovo v tekste, perevode i slovarie* 2002. We współpracy z Instytutem Slawistyki w Giessen opracował również dwie edycje prac w ramach serii akademickiej *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica Rossica*: z. 3: *Semantyka i pragmatyka tekstu*, 2007 (współredaktor: M. Wingender) i z. 6: *Język – komunikacja międzykulturowa – tekst i jego interpretacja*, 2010 (współredaktor: T. Daiber).

Sprawował różne **funkcje**, pełniąc niektóre z nich również obecnie: kierownika Zakładu Lingwistyki Stosowanej (1999–2005); kierownika Zawodowych Rusycystycznych Studiów Licencyjackich z Elementami Ukrainistyki (2000–2005);

kierownika Katedry Językoznawstwa (2001–2013), a po zmianach strukturalnych – kierownika Zakładu Językoznawstwa (od 2013); prodziekana Wydziału Filologicznego (dwie kadencje: 2005–2008 i 2008–2012); dyrektora Instytutu Rusycystyki (od 2012).

Jest członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji naukowych.

Należy do Łódzkiego Towarzystwa Naukowego oraz Polskiego Towarzystwa Rusycystycznego. Aktywnie uczestniczy w strukturach Międzynarodowego Centrum Badań Wschodnioeuropejskich, powołanego w 2012 roku w Uniwersytecie Łódzkim.

Za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne oraz organizacyjne przyznano mu **odznaczenia**: państwowe i resortowe oraz kilka wyróżnień Rektora UŁ i odznaczeń uczelnianych: Medal Komisji Edukacji Narodowej (2008); Medal Złoty za Długoletnią Służbę (2010); nagrody Rektora UŁ: dydaktyczne (1991, 2012); naukowe (1997, 1999, 2000, 2003, 2006, 2013); odznaczenia uczelniane: Złota Odznaka UŁ (1997), Medal „Uniwersytet Łódzki w Służbie Społeczeństwu i Nauce” (2002), Medal 30 lat Partnerstwa Uniwersytet Łódzki Justus-Liebig-Universität Giessen (2008).

Oprac. J. W.